

Інструменти асиметричної відповіді на гібридну агресію в гуманітарній сфері

Инструменты асимметричного ответа на гибридную агрессию в гуманитарной сфере

Tools of asymmetric response to hybrid aggression in the humanitarian field

1. Номер державної реєстрації теми - 0116 U 004417

2. Науковий керівник - к.н.із соц.ком., Гусак О.О., Гусак О.А., Husak O.

3. Суть роботи, основні результати.

(укр.)

Проблема, на вирішення якої було спрямовано наукову роботу, полягає у відсутності комплексу інструментів асиметричної відповіді на загрози гібридної війни у сферах ймовірних агресивних проявів: у літературі, медіа, кіно, історії, психології, публічному управлінні, дипломатії, відносинах з діаспорою. Відсутність сформованих механізмів та засобів інформаційного протиборства є загрозою національній безпеці, територіальній цілісності, економічному процвітання та сталому розвитку держави. Крім того, основні виклики, які постали перед Україною в сучасних умовах, зумовлюють необхідність удосконалення системи підготовки фахівців у багатьох галузях і розроблення соціологічного інструментарію для визначення ефективних шляхів асиметричної відповіді.

На основі комплексу теоретичних та експериментальних досліджень обґрунтовано основні виклики у сферах ймовірних агресивних впливів та розроблено соціологічний інструментарій для діагностики ефективності моделей асиметричної відповіді на гібридну агресію в гуманітарній сфері. Під час дослідження виявлено слова-маркери, що використовуються у медіаповідомленнях агресора, проведено контент-аналітичне дослідження українського інформаційного простору.

У роботі визначено роль медіаграмотності як одного з найефективніших інструментів у боротьбі з гібридними впливами та розроблено комплекс медійних заходів для формування громадської думки, інструкції з протидії проявам гібридної агресії та методичні рекомендації щодо інформаційної діяльності медійних та інших фахівців різних рівнів. Зокрема, створено програми з підвищення медіаграмотності дітей, молоді, громадськості: уроки з медіаграмотності для школярів; інтернет-ресурси з медіаграмотності для молоді; тренінги з протидії пропаганді для журналістів та громадських активістів. Також розроблено методичні рекомендації з удосконалення системи підготовки фахівців гуманітарної сфери та системи патріотичного виховання в Україні.

Для запобігання мимовільному відвідуванню сайтів, які містять антиукраїнський контент, розроблено додаток, який сигналізує користувачеві про наявність відповідного пропагандистського й сепаратистського матеріалу.

З огляду на основну мету противника у досягненні смертельних для української державності змін у внутрішньо- і зовнішньополітичному курсі країни, розроблені інструменти асиметричної відповіді на гібридну агресію є запорукою національної безпеки та забезпечення сталого розвитку України.

(рос.)

Проблема, на решение которой была направлена научная работа, заключается в отсутствии комплекса инструментов асимметричного ответа на угрозы гибридной войны в сферах вероятных агрессивных проявлений: в литературе, медиа, кино, истории, психологии, публичном управлении, дипломатии, отношениях с диаспорой. Отсутствие сформированных механизмов и средств информационного противостояния является угрозой национальной безопасности, территориальной целостности, экономическому процветанию и стабильному развитию государства. Кроме того, основные вызовы, стоящие перед Украиной в современных условиях, обуславливают необходимость совершенствования системы подготовки специалистов во многих отраслях и разработки социологического инструментария для определения эффективных путей асимметричного ответа.

На основе комплекса теоретических и экспериментальных исследований обоснованы основные вызовы в сферах возможных агрессивных воздействий и разработан социологический инструментарий для диагностики эффективности моделей асимметричного ответа на гибридную агрессию в гуманитарной сфере. В ходе исследования выявлены слова-маркеры, которые используются в медиасообщениях агрессора, проведено контент-аналитическое исследование украинского информационного пространства.

В работе определена роль медиаграмотности как одного из эффективных инструментов в борьбе с гибридными воздействиями и разработан комплекс медийных мероприятий для формирования общественного мнения, инструкции по противодействию проявлениям гибридной агрессии и методические рекомендации по информационной деятельности медийных и других специалистов разных уровней. В частности, созданы программы по повышению медиаграмотности детей, молодежи, общественности: уроки медиаграмотности для школьников; интернет-ресурсы по медиаграмотности для молодежи; тренинги по противодействию пропаганде для журналистов и общественных активистов. Также разработаны методические рекомендации по совершенствованию системы подготовки специалистов гуманитарной сферы и системы патриотического воспитания в Украине.

Для предотвращения самопроизвольного посещения сайтов, которые содержат антиукраинский контент, разработано приложение, которое сигнализирует пользователю о наличии соответствующего пропагандистского и сепаратистского материала.

Учитывая основную цель противника в достижении смертельных для украинской государственности изменений во внутри- и внешнеполитическом курсе страны, разработанные инструменты асимметричного ответа на гибридную агрессию являются залогом национальной безопасности и обеспечения устойчивого развития Украины.

(англ.)

The problem of the scientific work is the absence of asymmetric response tools to the threats of the hybrid warfare in the areas of possible aggressive manifestations: in literature, media, cinema, history, psychology, public administration, diplomacy, relations with the diaspora. The absence of the established mechanisms and means of information confrontation threatens national security, territorial integrity, economic prosperity and sustainable development of the state. In addition, the main challenges faced by Ukraine in current time require the improvement of educational system in many sectors and the development of sociological tools to determine the effective ways of asymmetric response.

Based on the complex of theoretical and experimental research, the main challenges in the areas of probable aggressive influences were substantiated and sociological tools were developed for diagnosing the effectiveness of the asymmetric response models to hybrid aggression in the humanitarian sphere. During the study, the word markers used in the media reports of the aggressor were discovered and a content-analytical study of the Ukrainian information space was conducted.

The work identifies the role of media literacy as one of the most effective tools in struggle with hybrid influences. Complex of media activities for public opinion forming, guidelines for hybrid aggression struggle, methodological recommendations for information activities of media and other professionals of different levels was developed. In particular, programs for increasing the media literacy of children, youth, the public were created: media literacy lessons for schoolchildren; Internet resources for media literacy for youth; anti-propaganda training for journalists and civic activists. Also, methodological recommendations for improving the system of specialists education in the humanitarian sphere and the system of patriotic education in Ukraine have been developed.

In order to prevent unwanted visits to sites that contain anti-Ukrainian content, an application has been developed. It gives signals to the user about the availability of appropriate propaganda and separatist material.

Taking into account the main goal of the enemy in attaining the changes in the country's domestic and foreign policy course that is deadly for the Ukrainian state, the tools of an asymmetric response to hybrid aggression are a guarantee of national security and ensuring sustainable development of Ukraine.

5. Порівняння зі світовими аналогами.

У зарубіжних дослідженнях наголошується здебільшого на потребах використання асиметричної тактики нападу під час ведення гібридної війни, в той час як в українських умовах ідеться про поняття «асиметрична відповідь» через масштабність продукування інформаційного потоку від супротивника і прагнення вийти на рівень боротьби «на випередження». До цього часу гібридна агресія здебільшого досліджувалася з позицій політології та кібербезпеки, відтак у роботі проведено дослідження функціонування цього феномена в галузях гуманітарної сфери – медійній, соціокультурній, психологічній, дипломатичній тощо.

6. Економічна привабливість для просування на ринок

Отримані під час реалізації проекту науково-прикладні результати спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності та патріотизму населення, а також реалізацію глибинних соціально-економічних і політичних перетворень, тож з огляду на основну мету противника у досягненні смертельних для української державності змін у внутрішньо- і зовнішньополітичному курсі країни, розроблені інструменти асиметричної відповіді на гібридну агресію є запорукою національної безпеки України та економічного зростання.

7. Потенційні користувачі (галузі, міністерства, підприємства, організації).

Потенційними замовниками прикладних результатів досліджень проекту можуть бути урядові та неурядові організації зі сфер ймовірних агресивних проявів гібридної агресії (літератури, медіа, кіно, історії, психології, публічного управління, дипломатії, відносин з діаспорою).

8. Стан готовності роботи.

Розроблено соціологічний інструментарій для визначення рівня медіаграмотності населення та діагностики ефективності впровадження комплексу засобів асиметричної відповіді; рекомендації для запобігання агресивним проявам у сферах літератури, медіа, кіно, історії, психології, публічного управління, дипломатії, відносин з діаспорою; програми тренінгів, уроків для дітей, молоді, громадських активістів та журналістів для підвищення рівня медіаграмотності населення та протидії агресивним впливам; програмне забезпечення для виявлення пропагандистського та сепаратистського контенту в інтернеті; методичні рекомендації з удосконалення системи патріотичного виховання в Україні.

9. Існуючі результати впровадження.

- Результати контент-аналітичної експертизи із виявлення ключових слів сепаратистських медіа; програмний додаток «Antisepar»; програму з ліквідації кризи на підприємстві під час гібридної війни у країні передано ТОВ «Видавничий дім СОФТПРЕС». Виконавці - Фісенко Т.В., Гусак О.О., Фіялка С.Б., Киричок А.П. (Акт впровадження)
- Методичні рекомендації щодо патріотичного виховання студентської молоді передано Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Виконавець - Фіялка С. Б. (Акт впровадження)
- Комплекс піар-стратегій та методичних рекомендацій щодо інформаційної діяльності медійних та інших фахівців передано ГО «Український фонд культури». Виконавець - Киричок А.П. (Акт впровадження)

10. Назва організації, телефон, E-mail

КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавничо-поліграфічний інститут; факультет соціологія і права. (044) 204-85-45, ypi-redaktor@ukr.net

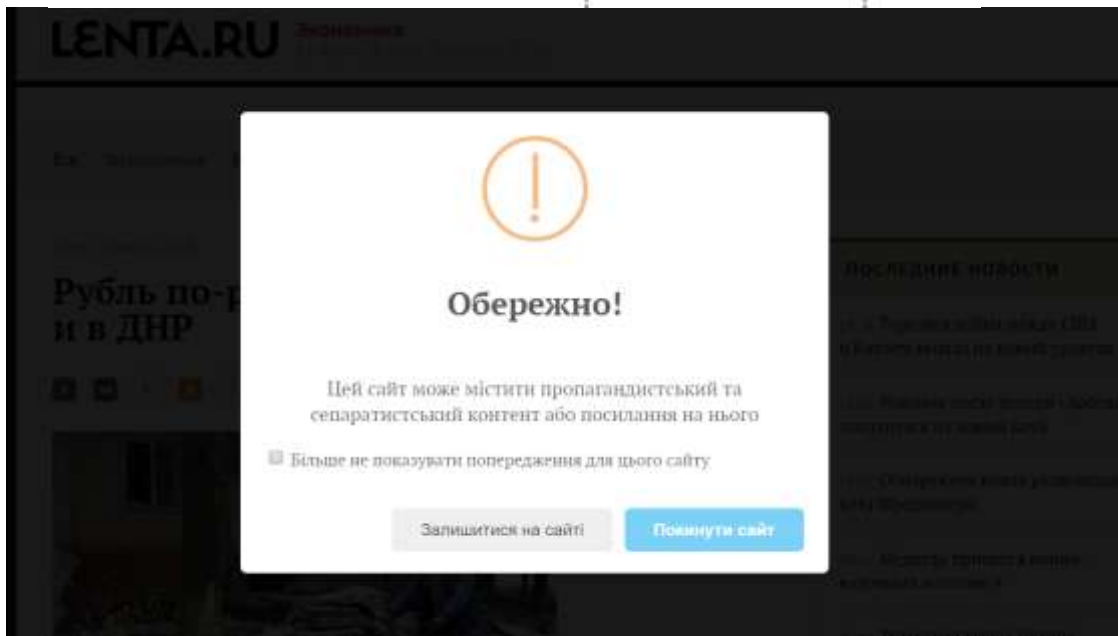
11. Фото розробки

Програмне забезпечення для виявлення пропагандистських та сепаратистських матеріалів в інтернеті AntiSepar

AntiSepar

пропонує сайт chesnonews.org.ua

12. Перелік публікацій за матеріалами досліджень за період виконання роботи

1. Husak O. The factors of the content virality of Ukrainian media in social networks under present-day conditions / O.Husak // Актуальні питання масової комунікації. – 2016. – №19. – С. 30-38.
2. Kyrychok A. Problems and disadvantages of education in the field of public relations (international and Ukrainian context) [Електронний ресурс] / A. Kyrychok // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. – 2016. – Режим доступу: <http://scaspee.com/all-materials/problems-and-disadvantages-of-education-in-the-field-of-public-relations-international-and-ukrainian-context-kyrychok-a-p>.
3. Киричок А. Начерки з розвитку досліджень у галузі кризових комунікацій / А. Киричок. // Технологія і техніка друкарства. – 2016. – №4(54). – С. 81–87.
4. Архипова Є. О. Теоретична сутність та практика використання асиметричної відповіді в умовах гібридної агресії / Є. О. Архипова // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 24. – С. 125-129.
5. Фіялка С. Б. Новини сепаратистських інтернет-медіа в інформаційній війні проти України / С. Б. Фіялка // Технологія і техніка друкарства. – 2017. – № 1(55). – С. 73-87.
6. Фіялка С. Б. Відеоігри як інструмент пропаганди в умовах російсько-українського протистояння / С. Б. Фіялка // Технологія і техніка друкарства. – 2017. – № 3(57). – С. 79-85.
7. Kyrychok A. The analysis of Specific Scientific approaches to the investigation of crisis communication phenomenon / A. Kyrychok // Współpraca europejska. – 2017 – № 2 (21). – P. 79-85.
8. Kyrychok A. Theoretical aspects of the research on informational warfare as a new phenomenon on a global world order scale / A. Kyrychok // Współpraca europejska. – 2017. – №4 (23). – P. 63–72.
9. Kyrychok A. Training of specialists in the field of crisis communications, as a factor of effective public safety / A. Kyrychok // Współpraca europejska. – 2017. – №5 (24). – P. 45–51.
10. Kyrychok A. An impact of Situational crisis-communicational theory on the efficiency of investigations in the field of crisis communications / A. Kyrychok // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. – 2017/ – V (19), 119. – P. 55–58.

11. Курьчок А. The Main Determinants of Improvement of Model of Educational Training of Specialists in the Field of PR Based on Competency Approach / A. Kyrychok // Future Human Image. – 2017. – №7. – С. 71–85.
12. Курьчок А. The study of the general nature of crisis communication / A. Kyrychok // Evropský politický a právní diskurz. – 2017. – №3 (4). – P. 200–205.
13. Курьчок А. The history of the information warfare concept / A. Kyrychok // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. – 2017. – V (21), 130. – P. 54–58.
14. Fiialka S. Technical university students' media literacy in social networks // Media Education. – 2017. – №4. – P. 7-13.
15. Нерсесян Г. А. Медіаграмотність молоді – запорука протидії інформаційній агресії. / Г. А. Нерсесян // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 6. – P. 56-60.
16. Гусак О. Інструменти автоматизованого виявлення сепаратистського та пропагандистського контенту для використання у навчальних закладах / О. Гусак // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2018. – №18. – с. 54-62.
17. Фісенко Т. Інструментарій політичних інтернет-комунікацій як складник медіаосвіти у галузі політконсалтингу / Т. Фісенко // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2018. – №18. – с. 117-125.
18. Архипова Є. О. Патріотизм у розумінні сучасної молоді: аналіз результатів дослідження та динаміка основних показників [Електронний ресурс] / Є. О. Архипова // Державне управління: удосконалення та розвиток : Електронне наукове фахове видання. – 2018. – №7. – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/32.pdf.
19. Киричок А. П. Менторський підхід у підготовці PR-фахівців / А. П. Киричок // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2016. – № 3. – С. 165-170.
20. Киричок А. П. Використання методу Case study в підготовці фахівців зі зв'язків з громадськістю / А. П. Киричок // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2016. – № 4. – С. 134-137.
21. Нерсесян Г. А. Методи соціологічних досліджень для діагностики ефективності інструментів асиметричної відповіді на гібридну агресію в гуманітарній сфері / Г. А. Нерсесян // Вісник НГУУ «КПП». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць – 2016. – 1/2 (29/30). – С. 76-81.
22. Фісенко Т. Прояви гібридної агресії на масовокомунікаційному рівні / Т. Фісенко // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 11. – С. 26-29.
23. Фіялка С. Б. Мова ворожнечі на сторінках проросійських інтернет-медій у соціальних мережах / С. Б. Фіялка // Інформаційне суспільство. – 2017. – Вип. 24. – С. 14-21.
24. Фісенко Т. Пропаганда як складник гібридної війни / Т. Фісенко // Інформаційне суспільство. – 2017. – Т. 25. – С. 67-85.
25. Фіялка С. Б. Інтернет-коментарі до новин екологічної тематики як засіб інформаційної агресії / С. Б. Фіялка // Обрії друкарства. – 2016. – № 1(5). – С. 2018-119.
26. Киричок А. Особливості дослідження кризових комунікацій у країнах СНД /
27. А. Киричок // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2017. – №1. – С. 140-144.
28. Киричок А. Гібридна війна як феномен військово-інформаційної думки ХХІ ст. (історичні та теоретичні аспекти) / А. Киричок // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2017. – №2. – С. 26-30.
29. Киричок А. Історіографічний аналіз російсько-української інформаційної війни /
30. А. Киричок // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. – 2017. – №3. – С. 23-28.
31. Гусак О.О. Роль української діаспори у протидії інформаційним маніпулятивним технологіям противника на міжнародній арені в умовах гібридної війни / О. О. Гусак // Обрії друкарства. – 2018. – №1 (6). – С. 118-129.
32. Фісенко Т. В. Медіадіяльність України під час гібридної агресії / Т. В. Фісенко // Обрії друкарства. – 2018. – №1 (6). – С. 255-267.

33. Нерсесян Г. А. Інформаційні спецоперації в умовах війни в історії / Г. А. Нерсесян // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. – 2018. – Т. 29 (68). – №1. – С.223-229.
34. Киричок А. П. Теорія та практика створення сучасної моделі освіти у галузі PR / А. П. Киричок. – Київ: Політехніка, 2017.
35. Смола Л. Є. Політичне консультування як феномен масових комунікацій : [монографія] / Л. Є. Смола, А. В. Литвин, С. В. Магда, Т. В. Фісенко. – Харків : Факт, 2017.
36. Husak O., Fiialka S. Social media influence on public opinion and youth behavior // O. Husak, S. Fiialka / Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine. - 2018, Publishing House «Baltija Publishing», с. 31-52, ISBN: 978-9934-571-30-5.

13. Ключові слова до роботи: гібридна війна, асиметрична відповідь, медіа, патріотичне виховання, гуманітарна сфера, зв'язки з громадськістю, соціологія, інформаційний простір